

AB üyelik süreci için son bir hamle

DOC. DR. BURAK COP /
İstanbul Kültür Üniversitesi

Yasal altyapısı 2004-2006 yıllarında bazı kanunlarda yapılan değişikliklerle hazırlanan ve 2007 seçimleri sonrasında görünür hale gelen otoriterleşme sürecinin, Türkiye'nin AB üyelik perspektifini ortadan kaldıran başlıca etmen olduğu herkesin malumu. AKP, iktidarının ilk yıllarında hevesli görüldüğü AB'ye üyelik hedefini, küresel ve ulusal güç odakları nezdinde meşruiyetini sağlama alacak bir kaldıraç olarak kullandı. Ancak Türkiye'nin bugün geldiği nokta salt AKP iktidarının eseri değil. AB'nin de bunda payı bulunuyor. AB 2005'te Türkiye ile ne zaman ve nasıl sonuçlanacağı belirsiz, ucu açık bir müzakere süreci başlatıldı. Türkiye'nin söz gelimi Hırvatistan'dan farklı olarak AB'ye ne zaman üye

AB'nin henüz açmadığı ve yakın gelecekte de açmayacağı müzakere fasılları kapsamında, AB'yi beklemeden yasama faaliyetine girişmek muhalefetin TBMM'deki hedefi olmalıdır. Konjonktürel olarak AB ile ilişkilerin gerilmemesine ihtiyaç duyan AKP'yi bu konuda ikna etmek imkânsız olmayabilir. En azından denemeye değer.

olacağının belli olmadığı, on yıllarca da sürebilecek bu müzakere modeli, birliğin demokratikleşme kaldıraç olma işlevini zayıflattı.

AKP 'Gülen örgütü'

Dahası AB, Türkiye'deki otoriterleşmenin önemli bileşenlerinden biri olan siyasal tasfiye süreçlerini (Ergekon gibi) destekledi. Kuvvetler ayrılığının zayıflaması ve AKP - "Gülen örgütü" koalisyonunun yüksek yarğıyı ele geçirmesi bakımından kritik önemdeki 2010 referandumunun ardından, Avrupa Komisyonu'nun göreviyle sorumlu üyesi şunları söyleyebildi: "Bu reformlar doğru yönde atılmış bir adımdır. Türkiye'nin AB

üyelik kriterlerine uyum sürecindeki çabaları bağlamında gündeme gelen bir dizi öncelik, değiştirilen maddeler kapsamında gündeme gelmiştir."

Bunlara ek olarak, Annan Planı adanın güneyindeki referandumda reddedilince, yani Kıbrıs meselesine bir çözüm bulunamamışken Güney Kıbrıs tüm adayı temsilen, Kıbrıs Cumhuriyeti adıyla AB'ye üye kabul edildi. Türkiye ile AB arasındaki üyelik müzakereleri 19'u henüz açılmamış 35 fasıldan oluşuyor ve 6 adet fasıl Güney Kıbrıs tarafından bloke edilmiş durumda.

Ezcümle Türkiye'de demokratik düzenin aşınmasında, AKP iktidarının, ilk

yıllarındaki reformcu maskesini kenara atacak kadar kendini özgüvenli hissettiği noktada gerçek gündemini hayata geçirmesinin yanı sıra, AB'nin de payı bulunuyor. Fakat bu durum AB'nin demokratikleşmede kaldıraç rolü oynama potansiyelini ortadan kaldırmıyor. AB'nin siyasi aktörlerinin Türkiye'ye yönelik politikalarındaki hata ve noksanlardan bağımsız olarak, birliğin kurum ve kurallarına uyum sağlama çabalarının yeniden başlaması, çoktandır unutulmuş olan "demokratikleşme" kavramını ülke gündemine geri getirecek bir araç olabilir.

19 başlıkta AB kriterleri

Bunun için AB'nin yeni müzakere fasılları açmasını beklemek bir zorunluluk değil. Birlik yeni bir fasıl açma kararı almasa da, 35 fasıldan geçici olarak kapatılan biri ve halen açık bulunan 15'i dışında kalan 19 başlıkta AB kriterleri doğrultusunda kanun, tüzük ve yönetmelik değişiklikleri yapmanın önünde hiçbir engel yok.

Bu noktaya ana muhalefet lideri Kemal Kılıçdaroğlu, 24 Haziran seçimleri öncesinde dikkat çekti. Kılıçdaroğlu, "Fasıl açılmasını beklemeden AB'de demokrasinin hangi kuralları geçerliyse tümünü yapacağız (...) AB ile uyum yasalarının tamamı yeni fasıl açılması beklenmeden parlamentodan çıkacak (...) Oturalım, demokrasi standartlarını kendimiz hayata geçirelim, sonra dönüp 'sende ne kadar demokrasi varsa bizde de o kadar var' diyelim" ifadelerini kullandı.

Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci 2016'dan beri bitkisel hayatta. En son Haziran 2016'da yeni bir fasıl açılabilirdi. Başarısız darbe girişiminin ardından ilişkiler hızla kötüleşti. 2016'nın sonunda AB dışişleri bakanları Türkiye ile yeni fasıl açılmasına karar verdi. 2017 referandumuyla kabul edilen sistemi Venedik Komisyonu "Türkiye'nin demokratik anayasal geleneğinden geriye doğru atılmış tehlikeli bir adım" diye tanımladı. Kasım 2017'de Türkiye'ye üyelik süreciyle ilgili mali yardımlar kısıtlandı.

2018 Türkiye ülke raporu

Avrupa Komisyonu'nun 2018 Türkiye Ülke Raporu ise o zamana kadarki ilerleme raporları arasında en negatif olanıydı. Türkiye'nin AB'den "dev adımlarla uzaklaştığını" tespit eden rapor, Türkiye'yi yalnızca Suri-

yeli sığınmacılar konusundaki çabalarından dolayı övdü. Bir de gümrük birliğinin güncellenmesi önerildi. Haziran 2018'deki AB Konseyi zirvesinde ise bu öneri bile kabul edilmedi. Zirvede alınan kararda ayrıca katılım müzakerelerinin durma noktasında olduğu ve yeni fasıl açılmayacağı belirtildi, "Konsey, Türkiye'nin AB'den daha da uzaklaştığını not eder" denildi.

AKP iktidarının geçen yıl önde gelen AB ülkelerinin hükümetleriyle ilişkilerindeki göreceli iyileşmenin ise AB'ye katılım süreciyle hiçbir ilgisi yok. Yaz aylarında Türk ekonomisindeki çöküşün görünürleşmesinin AB'de uyandırdığı kaygı, Türkiye'nin ABD ile ilişkilerinin gerilediği noktada iktidarın AB'yi bir dengeleyici unsur olarak kullanmak istemesi ve bunun AB nezdinde de karşılığının olması, en önemlisi de Suriyeli sığınmacıların Avrupa'ya geçişine karşı Türkiye'nin 3 milyar Avro karşılığında barınması... AB-Türkiye ilişkilerindeki sınırlı iyileşmenin kaynağı bu tür realist dış politika kaygıları.

Mayısta AP seçimleri

Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin Birliğin kurumsal çerçevesi dışında gelişiyor olması, üyelik sürecinin komada olduğu gerçeğini perdeleyemiyor, aksine teyit ediyor.

Kılıçdaroğlu'nun kasım ayında Alman gazetesi FAZ'a yazdığı gibi "kısa vadede Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinde önemli bir gelişme beklemek gerçekçi olmayacaktır." CHP liderinin yazısı AB'ye hitaben "Türkiye'deki demokratlar yalnız bırakılmamalı" başlığını taşıyordu. Günümüzde CHP başta olmak üzere muhalefetin AB'ye tam da bu doğrultuda mesajlar iletmesi, Türkiye'nin AKP'den ibaret olmadığını vurgulaması gerekiyor.

Özellikle mayısta yapılacak Avrupa Parlamentosu seçimleri öncesinde Avrupa kamuoyuna "başka bir Türkiye'nin de olduğunu, dahası memleketi sosyal ve ekonomik açıdan ayakta tutan 'Türkiye'nin o olduğunu göstermek önem taşıyor. Türkiye'nin, asli bileşeni olduğu yegâne Avrupa kurumu olan Avrupa Konseyi'nin parlamentolar asamblesi bu mesajın verilebileceği en önemli platformdur.

AB'nin henüz açmadığı ve yakın gelecekte de açmayacağı müzakere fasılları kapsamında, AB'yi beklemeden yasama faaliyetine girişmek ise muhalefetin TBMM'deki hedefi olmalıdır. Konjonktürel olarak AB ile ilişkilerin gerilmemesine ihtiyaç duyan AKP'yi bu konuda ikna etmek imkânsız olmayabilir. En azından denemeye değer.